

СЕКЦІЯ 11. СУДОУСТРІЙ; ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА

ЩОДО СПІРНИХ ПИТАНЬ ЧАСУ ЗАРОДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ ПРОКУРАТУРИ НА ТЕРЕНАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Боровик А. В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
член-кореспондент Академії адміністративно-правових наук,
професор кафедри кримінально-правових
та адміністративно-правових дисциплін,
декан юридичного факультету
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука
м. Рівне, Україна*

Супрунюк І. С.

*студентка 1 курсу юридичного факультету
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука
м. Рівне, Україна*

У Великій Радянській енциклопедії [3] можна знайти наступне визначення: «Прокуратура – вищий орган советского контролю». І дійсно під час свого зародження та існування прокурори мали значні повноваження. Чого лише вартував інститут нагляду за законністю судових рішень чи так званий «загальний нагляд», які давно стали історією.

Водночас, серед українських та закордонних (здебільшого Російських) вчених досі точаться дискусії щодо часу зародження інституту прокуратури на теренах сучасної України.

У вказаному дослідженні ми намагались встановити точний час і місце «народження» вказаного інституту в Україні.

Більшість вчених переконані, що початком створення прокуратури є підписаний 12 січня 1722 року Указ Петра I у якому говорилось: «Сей чин, яко око наше и стряпчий в делах государственных». Також у більшості виданнях ми зустрічаємо інформацію про те, що першим генерал-прокурором став улюбленець Петра I Павло Ягужинський.

Перед своїм Персидським походом 18 січня 1722 року Петро I від'їжджаючи в Астрахань, представив Павла Ягужинського сенату зі

словами: «Оце – око моє, яким я буду все бачити; він знає мої наміри і бажання, що він за благо розсудить, те ви і робіть, і хоча б вам видалося, що він поступає всупереч моїм і державним вигодам, ви все виконуйте і повідомите мене про це, чекайте мого повеління!» [1, с. 31].

Саме цей історичний факт більшість вчених вважають початком зародження інституту прокуратури на території сучасної України. Водночас, вони не враховують той факт, що не вся територія сучасної України перебувала під владою Російської імперії.

Зокрема, найточніші відомості про зародження української прокуратури знаходимо у виданій 1994 року у Варшаві книзі Володимира Свербигуза «Старосвітське панство» [2, с. 12, 16-18]. Зокрема, автором у ній встановлено, що 1578 року на Сеймі Речі Посполитої було створено особливий для України трибунал – Луцький. Це був вищий суд для України, його дія поширювалась на Київське, Волинське та Брацлавське воєводства, офіційною мовою визнавалася українська. Припинив він своє існування через релігійні конфлікти.

Наступного, 1579 року у щойно відвойованому у Московщини Батурині було створено Український трибунал у вигляді Міністерства. Він складався із семи департаментів. Найважливішим для нас є те, що на початку діяльності трибуналу його депутати щорічно обирали прокурора. Також встановлено, що доглядачі приватних маєтків передавали прокуророві державні відомості про позови та характер правопорушень. Прокурор наглядав за чинністю подання позовів до трибунальського суду.

Посада прокурора зберіглася в Україні і в XVII столітті. Так, у зазначеній книзі вказано, що в Українському трибуналі разом з гетьманом, генеральним писарем, генеральним возним, генеральними судьями та іншими вищими чинами засідав і прокурор. До речі, прокурора названо одразу після гетьмана [1, с. 30].

Таким чином, нами доведено, що інститут прокуратури на території сучасної України існував задовго до підписання Петром I Указу від 12 січня 1722 року.

Література:

1. Михайленко О.Р. Прокуратура України: Підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2005, 296 с.
2. Свербигуз В. Старосвітське панство. Варшава, 1999. 420 с.
3. Большая Советская энциклопедия: режим доступа: <https://gufo.me/dict/bse/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0> (дата звернення 23.11.2020).